

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 10. De mutuo secundum se,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

iure, is qui alicui negotio prepositus est ab alio. Illius modi sunt tabernarii quibus domini vtuntur in vendendis, aut emendis vino, aut frumento, aut panno, aliisve mercibus. sunt etiam illi quibus dantur vestes circulerenda. Item mulionum seu hedaiorum, aut nautarum prefecti, per quos ditiores mercatores, suas negotiationes exequuntur. Tenendum est vero in hac re de Institorie, eum a quo prefitur in suis negotiis, tantum obligari ex contractibus quos celebraverit in negotiis illis, quibus fuerit prepositus & secundum conditiones illis adiunctas ab eo qui ipsum prefecit. Cui obligationi locum esse, etiam in iure fuerit contractus post reuocationem eiusdem Institoris; nisi ea sic publice proposita sit, vt nemo queat se excusare de illius ignorantia. Ita habetur ex lege Sed et si pupillus, ff. De institoria actione, §. Proscribere; vbi statuitur eiusmodi reuocationem proponendam esse palam, claris literis, vnde possit de plano recte legi: ante tabernam scilicet, vel ante locum, in quo negotiario exercetur: no quidem loco remoto, sed euidenti, atque literis ibidem vtitatis, ne quis causari possit earum ignorantiam, aut se non obseruasse, quod publice positum erat, & passim legebatur.

DE PROCURATORE notandum est. Primo, dicitur eum qui aliena negotia mandato domini administrat, atque ex contractibus per ipsum celebratis, obligare illum a quo est constitutus; nisi quod vltra ei datum generale mandatum, interdum speciale requiratur: vt in matrimonio, ex Cap. vlt. de Procuratoribus, in 6. neq; talem obligationem impediti Procuratoris reuocatione (etiam si de se vim habent reddendi irritum, quod gestum fuerit, iuxta Cap. Ex parte Dexani, De rescriptis) nisi ea intimata sit illi: ac etiam aliis quorum interfuerit: deducitur ex Cap. Mandato, De Procuratoribus. Ad quod faciunt etiam, lex Si mandasset, & lex Inter causas ff. Mandati.

Notandum est secundo. Si Dominus qui Procuratorem sibi constituit, moriatur; gesta per hunc post illius mortem, quantumuis eam ignorarit, non valere. Est enim regula generalis: Quod mandatum re integra, soluitur morte mandantis; ex lege Mandatum, Cod. Mandati. Quia alius citatis Thom. Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 6. n. 9. bene monet pati exceptionem, cum mandatum fuerit ad alias causas: vt si quis alicui mandaret certam elemosinam largiri: atque adhuc integra mandata decederet. Fautore enim cause pie, mandatum non censeretur expirare obitu mandantis; ideoque elemosina esset largienda. In confirmatione argumento a pari adfertur lex Si pater, in principio, ff. De manumissis vindicta: ex qua habetur, fauore libertatis, mandatum non expirare mandantis morte.

Videretur dictis addendum aliquid de iis qui crimen admiserunt propter quod lex ipsorum bona addicit fisco: ac de iis qui non sunt soluendo. Sed de illis sufficere nobis possunt habita in preecedente lib. 13. nu. 289. De his vero, habita in lib. 10. cap. 17. num. 238. & aliquot sequentibus, & in sequenti cap. 18. num. 251.

TRACTATUS II.

De mutuo.

QVIA vsura primaria sedes est mutuum, sit vt iudicet auctores qui de illa agunt, pariter agant, de eo. Aliquot retulimus in preeced. lib. 23. sub initium quarti capitis; In iure civili habetur de eo titulus, Cod. De rebus creditis. Ipsum autem considerabimus primo, secundum se, deinde, in ordine ad vsuram, ac postremo, in ordine ad causas, lucrum in eo factum excusantes ab vsura macula.

CAPVT X.

De mutuo secundum se.

SVMMARIVM.

164 Variamutui acceptio.

165 Definitio mutui cum explicatione singularum partium.

Valerij Par. III. Tom. 2.

- 166 Differentia mutui a ceteris contractibus ex diuersitate materie.
- 167 Alia differentia ex diuersitate effectus.
- 168 Diuisio mutui in expressum & tacitum, seu palliatum.
- 169 Abiectione eiusdem.
- 170 Vt mutuum sit licitum, quis illud dare, de quo dari, & cui dari debeat.
- 171 Curiam, & quomodo, quando, ac quo ordine, & vbi dari debeat.
- 172 Questio, an mutuum dare, sit in precepto.
- 173 Verba Christi, Luca 6. Mutuum date; continere preceptum: & quando id ipsum obliget.
- 174 Obligationes que ex parte mutuantis oriuntur ex mutuo, & alie que ex parte mutuatarij.
- 175 De actione que oritur ex mutuo: cui & quando competat.
- 176 Priuilegia infirmitatis obligationem & actionem ex mutuo.
- 177 Quomodo accipiendum sit priuilegium non soluendi mutuum.
- 178 Quatenus Ecclesia vel vnitus tenentur dare mutuum suo nomine acceptum.
- 179 Si p. curia vel n. creuerit edito Principis, mutuatam esse restituendam secundum illum, quem habet tempore solutionis.
- 180 Quomodo licitum sit mutuo dare pecuniam rusticis, quam soluat in frumento.
- 181 Non est mutuum, dare vniam ouem, aut aliam eiusmodi rem vt postea similem & equalitatem recipiat, nec dare pecuniam, vt eandem numero recipiat.
- 182 Cum crescit mensura vini, tritici, & aliorum similium, mutuum de eis factum, restituendum est in mensura, in qua fuit datum.
- 183 Si mutuum datum in vino, tritico, aut alia eiusmodi re, restituatur in pecunia; secundum cuius temporis, aut loci estimatum nisi faciendum sit restituo.
- 184 Opposita sententia de dubio, in qua mensura, pondere, & numero debeat mutuum restitui, quando precium mutuum est.
- 185 Quid ea de re tenendum sit.
- 186 Licitum est vinum, aliamque eiusmodi rem quo tempore carior est, mutuo dare, restituendam in equivalenti valore.
- 187 Quatenus licet, aut non liceat, dato mutuo veteri frumento a re eiusmodi pacisci vt restituatur nouum.
- 188 Quid sit tenendum de mutuatione pecunie, cuius val. r. probabiliter creditur minuendus Principis, aut Reipublice statuti.

MUTUUM dupliciter sumitur, vno modo generaliter, vt cum de commodatione dicitur in lib. 4. Regum cap. 4. illis verbis, Vade, pete mutuo, id est, commodato, ab omnibus vicinis tuis vasa non pauca; vt & illis, in sequent. cap. 6. Et hoc ipsum mutuo, id est, commodato acceperam. Altero modo sumitur proprie, prout distinguitur a commodatione, & ab omnibus aliis contractibus: sicque adhuc dupliciter; vno modo, pro actione mutuandi, altero modo, pro obiecto eiusdem actionis, seu pro re, que apta est mutuo dari, vt que mutuo datur: vt pecunia, vinum, frumentum, & alie eiusmodi res que dicuntur vsu consumptibiles, in hoc a ceteris differentes, quod vsus earum non distinguatur ab ipsarum consumptione, ceterarum vero distinguatur.

Ex qua differentia tres alie sequuntur. Prima est; vt his posterioribus vti possimus, ipsis non consumptis: vt patet ex vsu agri, equi, domus, & aliarum similium rerum: non possimus vero illis prioribus, vt patet ex vsu vini, olei, tritici, & aliarum huiusmodi, ac etiam pecunie, cuius consumptio consistit in alienatione: ita vt ipsam consumi vsu, sit illius dominium transferri in alium. Secunda differentia, vt posteriorum vsus possit transferri in alium sine dominij translatione: qui enim alicui dat equum vtendum, non facit illum, eo ipso equi dominum: prioru vero vsus nequeat transferri in alium, quin simul transferatur earum dominium: itaque quicumque alicui vinum dat vtendum, eundem facit vini dominum. Tertia differentia est, quod vsus rerum prioris modi, nullam habeat

164.

Kk

estima-

estimationem, neque veniat in contractum sine substantia earundem: usus vero ceterarum rerum, aliquid per se valeat absque ipsarum substantia, ita ut illa sine hac in contractum venire possit: ut patet in locatione equi, domus & similiarum. Ceterum, hic de mutuo differimus, prout est actio quaedam, & contractus a ceteris distinctus, qui ex parte dantis quidem, liber gratuitusque est: sed ex parte recipientis est obligatorius: inducit enim obligationem tantum reddendi, quantum est acceptum. De eo autem, secundum se dicendum est, 1. quid sit, 2. quotuplex sit, 3. num sit in precepto, 4. quanam obligatio & actio ex eo oriatur, postremo, quid respondendum sit ad quaedam dubia quae de eo mouentur.

QVÆSTIO I.

Quid sit Mutuum.

165. **D**EFINIRI potest Mutuum (congruenter iis qua de illo habentur sub initium tituli, quibus modis re contrahatur obligatio. Inst. & in l. e. 1. ff. De actionib. & obligationib. §. 2. & in principio legis Mutuum ff. De reb. creditis) contractus, quo rem nostram in numero, vel pondere, vel mensura consistentem, damus alteri, ut reddat nobis post lapsum temporis aliam eiusdem generis. Cuius definitionis prima pars, contractus, indicat, ad quod rerum genus Mutuum pertinet. Secunda, quod rem nostram, indicat, quod dans mutuo, debeat esse dominus eius quod dat: aut certe vice domini illud dare, tanquam seruus, aut filius, aut Procurator, aut administrator, aut tutor, aut curator, iuxta citatam legem Mutuum, §. penult. Tertia pars, in numero, vel pondere vel mensura consistentem, distinguit mutuum a ceteris contractibus, qui versantur in aliis rebus.

166. Pro illius autem intelligentia aduerte, quod iam ante insinuauimus, duo esse rerum genera: vnum earum quarum usus est consumptio ipsarum, talesque dicuntur consistere, vel in numero, ut numismata, poma, pira, & similes: vel in pondere, ut panis, caro, aromata, & alia quae ponderari solent: vel denique in mensura, ut vinum, oleum, grana, & alia id genus, siue liquida, siue arida. In quibus omnibus mutui natura versatur. Alias vero res esse, quarum usus non est consumptio earum, etiam si ad hanc tandem disponat, prout contingit in aedibus, vestibus, equis, & aliis eiusmodi reb. quae vtu quo ad substantiam attenuantur vel redduntur debiliores, aut deteriores, in quibus mutuum non versatur regulariter, sed commodatum, vel alius contractus. Dico regulariter, quia iuxta legem Rogasti, ff. De reb. creditis, tales res possunt tenere locum pecuniae, ut cum quis non habens pecuniam, mutuo petenti aureos dat vestem tantumdem valentem, ex qua illos sibi comparet: quod est vestem non comodato, sed mutuo dare, cum non detur ad usum vestis, hoc est, ad induendum, sed ad usum pecuniae, id est, ad distrahendum illam. Sicut ex aduerso, si pecuniae, & aurei nummi, vel frumentum, aut vinum dentur alteri, non ut ea consumat, sed alia de causa: puta ad ostentationem, vel in pignoratione aut ad sanitatem, ut cum dantur alicui aurei nummi, ut eos manu tractet, ponat in iusculo: & vina, aut grana traduntur recondenda in homo, ut ea sit salubrior: talis traditio non habet rationem mutui, sed commodati, si gratis fiat, vel locationis, si fiat pretio & mercede.

167. **Q**UARTA pars, *damus alteri*, significat quod res per mutuum transeat reuera in dominium mutuatarij: separaturque mutuum a pignore, deposito, hypotheca, commodato, & locato, in quibus dominium non transit in alium. Fundatur vero haec pars in eo, quod res, quae mutuo datur, sit vsu consumptibilis, in qua dominium ab vsu separari non potest, & ideo non potest vsus illius per mutuum concedi, nisi concedatur ei dominium. Id quod indicatur per illud quod habetur in memorata lege Mutuum, §. 2. appellatam esse mutui dationem ab eo, quod de meo tuum fiat. Cuius sensus est, per mutuum rem ita fieri mutuatarij, ut sua sit, ac possit ea uti tanquam propria.

Quinta pars, *ut nobis reddat*, ponitur ad distinctionem donationis, qua dominium rei transfertur in alterum liberaliter, & sine obligatione illam restituendi.

Sexta pars, *post temporis lapsum*, additur, ad distinctio-

nem cambij, in quo pro re data, statim restituitur alia, ut pro aureo nummo, nummi argentei: ad distinctionem item permutationis, in qua si equus detur pro boue, ille qui equum accipit, tenetur statim, non autem post temporis lapsum, bouem reddere.

Ultima pars, *aliam eiusdem generis*, indicat distinctionem mutui a comodato, & locato, in quibus redditur idem specie, non autem genere tantum, quod fieri nequit in mutuo: utpote consistente in rebus, quarum usus est consumptio ipsarum: ac quae non possunt consumptae restitui eadem specie, sed tantum eadem genere; nimirum pecunia pro pecunia, vinum pro vino, frumentum pro frumento & sic de ceteris. Hinc initio eiusdem memoratae legis Mutuum, dicitur: Mutuum damus recepturi, non eandem speciem quam dedimus, *alioqui commodatum erit aut depositum*, sed idem genus. Vbi aduerte Iurisconsultos vocare idem specie, quod Philosophi, & cum eis Theologi vocant idem numero, seu in indiuiduo, & vocare idem genere, quod Theologi & Philosophi vocant idem specie. Vtrique autem volunt significare, in mutuo non esse restituendam eam ipsam rem quae accepta est, *ut sit in comodato, & deposito, aut locato*, sed aliam illi partem in substantia, intrinsecaque qualitate seu bonitate, ac tantumdem in numero, pondere vel mensura: hoc est, pecuniam aequae bonam, frumentum aequae bonum, &c. in ea quantitate in qua acceptum fuit. Atque hinc est, quod res quae sub mutuum cadunt, suntque vsu consumptibiles, dicuntur functionem recipere, ut sensus sit, quod alia omnino similes possint eis substitui, tanquam functione sufficienter vice ipsarum.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit Mutuum.

Mutuariam diuiditur mutuum. Primo quidem, ex parte modi quo datur, in expressum, & tacitum. Illud est, in quo aperte seruatur quae ad illius naturam & rationem spectant, iuxta definitionem ante expositam: hoc vero, in quo eadem quasi velantur. Vnde dicitur mutuum palliatum: quia si formam externam, & verba contractuum spectes, mutuum non est, sed alius contractus: si vero spectes formam latentem, & mentem contractuentium, est verum, aut saltem praesumptum mutuum: ut cum quis rem aliquam plus, quam soleat carissime vendi; ideo vendit, quod non ante aliquot menses habiturus sit solutionem. Talis enim rem ipsam, quam dedit loco pecuniae mutuandae, praesumitur eo sine dispendio, ut pretium acciperet loco fortis; id vero quod in eo excessuum est, exigere loco actuarij: prout est casus in cap. In ciuitate, De vsuris.

Diuiditur 2. mutuum ex partere, quae mutuo datur: quod iuxta traditam praecedentem quaest. aliud sit rei consistentis in numero, aliud rei consistentis in pondere, & aliud consistentis in mensura.

Diuiditur 3. ex parte temporis, quod vel detur ad tempus definitum, ut v.g. vlt. ad Calendas Augusti, vel detur ad tempus indefinitum, ut ad diem mei obitus, vel donec veneris ad pinguiorem fortunam. Eodemque pertinet; quod aliud ab initio robur suum obtineat, aliud vero pendeat ex futuro euentu; ut si tibi dem aliquot nummos sub certa conditione, quae si euenerit, tui sint, si minus, sis mihi pro illis obligatus ex mutuo: ut est casus in lege Proinde, ff. De reb. cred.

Diuiditur 4. parte personarum, quod vel detur in gratiam, & bonum tantum mutuatoris, ut cum quis non indigenti mutuo dat suas pecunias, ad vitandas occasiones male perdendi eas: vel in bonum tantum mutuatarij, ut cum diues mutuat pauperi, ad subleuandam ipsius necessitatem: vel demum in bonum vtriusque, ut cum vestem habeo venalem, ac tibi a me petenti mutuum, trado eam vendendam pro pecunia quam postulas: ut in lege Rogasti, ff. De reb. cred. Diuiditur denique ex parte circumstantiarum in licitum, & illicitum: quorum istud est, in quo seruatur omnes debita circumstantiae; hoc vero in quo non seruatur.

DEBITA autem circumstantiæ sunt, quæ indicantur his vocibus, *quis, quid, cui, cur, quomodo, quando, quo ordine, quæue loco*. Præmam igitur, *hoc est, Quis*, mutuum requirit: quia non debet is, qui pro se, & suis eget, dare mutuum, quandoquidem ordinata charitas incipit à se ipso: sed mutuans debet habere superfluum, vel naturæ, vel status: quod est habere ultra id, quod ei necessarium est ad suam, & suorum vitam sustentandam, vel ad decentis status sui conseruationem. Excipitur tamen casus extremæ, aut gravis necessitatis, in quo subueniendum est proximo, si non cum pari sua necessitate, certe cum aliqua sua incommo- numem doctrinam de elemosyna.

Secundam circumstantiam, *hoc est, Quid*, mutuum requirit: quia nemo potest licite alienum, aut iniuste ac- quisitum, vel retentum mutuo dare, saltem inuito domi- no: cuius rem contrectare contra voluntatem ipsius, pec- catum est, & maxime in mutuo, in quo res aliena contrec- tatur à duobus. Præterea non debet quis mutuo dare quod fuerit, omnino necessarium vitæ suæ, vel suorum.

Tertiam, *hoc est, Cui*, mutuum requirit: quia non est cuius dandum mutuo, sed indigenti, quia mutuae non indigenti, vitiosum esset, maxime si tu ipse, vel tui egeant. Deinde, non est mutuo dandum illi, quem scis abusurum re- muturam: quia id esset concurrere ad peccatum alienum. Et quidem indigenti dandum est mutuo, siue is sit fidelis, siue infidelis, siue Catholicus, siue hæreticus, aut excom- municatus, siue amicus, siue inimicus, siue bonus, siue malus, siue iustus, siue iniustus, siue peccator, siue sanctus. Nam hæ personarum conditiones non reddunt de se illici- citam mutationem, quia tales per eas non desinunt esse proximi nostri, quibus necessitate, *præsertim ex r. ma.*, la- borantibus subueniendum est: ita ut infideli pressio extre- ma necessitate, potius quam fideli communi tantum ne- cessitate laboranti, sit mutuandum, & ita de aliis condi- tionibus. Si vero tam fidelis, quam infidelis in pari ne- cessitate constituerent, illi potius, quàm huic cæteris pa- ribus esset mutuandum: quandoquidem magis coniun- cti minus cõiunctis regulariter præferendi sunt. Dico au- tem regulariter, quia possunt occurrere circumstantiæ, ob quas prudentia dicatibet secus faciendum esse, vt si magis cõiunctus certo sciatur abusurus mutuo: aut si in pari ne- cessitate, cõcurrente infideli cum fideli in petitione mu- tui, spes sit quod ille conuertetur ad idem sit mutuum ei detur: aut cum velis fidem suscipere, verendum sit, ne si pe- tenti mutuum denegetur, mutet animû, tunc enim quan- tumcumque non minor sit fidelis necessitas, quàm infidelis, hic tamen præferendus est, propter ipsius salutem spirita- lem, quæ alterius necessitati corporali anteponenda est.

Quartam conditionem, *cur, seu, ob quem finem*, mutuum quoque requirit, quia ipsum dandum est ob honestum finem si enim mutuo addatur malus finis, vitiosum erit: atque si detur ad faciendum ex eo lucrum, vltura com- mittitur.

Quintam conditionem, *id est, quomodo, seu certum mo- dum*, adhuc mutuum requirit: quia modus præstat for- mam actioni. Modus autem requisitus in mutui largitio- ne, idem prorsus est, qui requiritur in elemosyna erogân- da, consistens in his. Primo, debet fieri misericorditer, id est, ex affectu compassionis. Secundo, benigne & affabili- ter, hoc est, suauius verbis. Tertio, sufficienter, seu quan- tum sufficit ad subleuandâ proximi necessitatem. Quarto, humiliter. Quinto, hilariter. Sexto, discretè. Non enim ita mutuandum est aliis, vt ipse mutuans, vel sui coniu- ciantur in eandem necessitatem, vel maiorem. Septimo, celeriter. Octauo, pie. Nono, facile, & non morose. Decimo, ordinate: ita nimirum, vt prius det magis indigen- tibus, quam minus, & prius provideat sibi, atque suis, & coniunctis, quam externis.

Sextam conditionem, *hoc est, quando, seu quo tempore*, mutuum requirit: quia non est omni tempore mutuan- dum, vt cum mutuaris abusurus esset mutuo, vel mu- tuator haberet suos æquali aut maiori necessitate oppres- sos; quibus aliunde subuenire non posset. Quamquam laudabile esse potest, suorum necessitati præferre neces- sitatem personæ publicæ, valde necessariæ, aut vili Reip.

vel Ecclesiæ. Ad hæc habenda est aliqua ratio temporis opportuni.

Septimam conditionem, *quo ordine*, mutuum requirit quia iuxta prædicta, ordo pertinet ad modum in ipso mu- tuo requisitum. Octo autem consideranda sunt in serua- do tali ordine. Primum est, qualitas, seu conditio perso- næ: nam cæteris paribus mutuum dandum est potius mag- is egentibus, quam minus egentibus & potius iustis, quam peccatoribus. Secundum est, locus, potius enim mutuandum est eis qui detinentur captiui ab hostib. quàm aliis qui sunt liberi; etiam in æquali necessitate: quia illi possunt sibi consulere, & suas necessitates indicare. Ter- tium est, causa melior: sic enim iusto, qui grauiter vexa- tur in carcere, ob iustum debitum, potius est subuenien- dum, quam peccatori. Quartum, debilitas, seu infirmitas: nam cæteris paribus magis est subueniendum infirmis, vt claudis, cæcis, valetudinariis, & huiusmodi aliis, quam sa- nis & robustioribus. Quintum, nobilitas: nam magis sub- ueniendum est per mutuum nobilibus, modo desitis & vere- cundis pauperibus, qui non audent indicare suas neces- sitates, aut petere mutuum, quam communibus pauperib. Sextum, ætas: nam cæteris parib. subueniendum est po- tius senibus, & fractis viribus, quam iunioribus & robu- stioribus, qui proprio labore possunt vitam tolerare. Se- primum coniunctio, seu vinculum quo sumus colligati. Magis coniunctis enim, seu sanguine, seu aliquo alio vin- culo, subueniendum est per mutuum, quam aliis, iuxta ante dicta, vt parentibus, quam alienis, concubiis, quam ex teris, fidelib. quam infidelibus, &c. Octauum modus, de quo paulo ante dictum est.

Postremam conditionem, *hoc est, vbi*, mutuum requirit, hoc saltem nomine, quod in altari, vel in alio loco sacro pecuniam mutuatario numerare non deceat. Hæc que sunt conditiones ad mutationem licitam requisitæ; qui- bus vt meritoria sit æternæ salutis, addenda est vna: nimi- rum, vt fiat ex charitate Christiana.

QUESTIO III.

An mutuum dare sit in precepto.

OC-CASIONEM de hac re disputandi præbuerunt illa verba Christi Luc. 6. Mutuum dare: quæ vtrum con- tineant præceptum, an habeant tantum vim consilij, diffi- cultas est. Atque Molinæus in tractatu contractuum, & vsurarum, quæst. 1. num. v. decimo, putat continere tan- tum consilium, ideoque vsuras non esse prohibitas. Qui- dam etiam, licet Catholici, quantumcumque maxime dam- nent vsuras vt illicitas, non putant tamen eas prohibi- tas esse illis Christi verbis, tanquam cõtinentibus solum- modo consilium, non autem præceptum. De his est Sotus lib. 5. De iust. & iure quæst. 1. art. primo in 3. ratione pro prima conclusionem. Sed tenendum est cum Diuo Antonino 2. par- te tit. 1. cap. 7. §. 2. in fine, & Conrado De contractibus, quæst. 19. conclus. 2. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 207. Couar. in lib. 3. variarum resolutionum, cap. 1. nu. 5. & vsuras esse illicitas (quod à nobis in preced. lib. 23. capite quinto ostensum est) & dicta verba rationem præcepti ha- bere.

Id quod confirmatur, quia ibidem illud generale præ- ceptum præmittitur, Prout vultis vt vobis faciant homi- nes & vos facite illis: atque particularia aliquor præcep- ta, tanquam ex eodem generali deducta, subiunguntur: atque inter cætera, dandum esse mutuo nihil inde speran- do, vt & diligendos esse inimicos: non esse remere iudi- candum. Accedit quod eadem præcepta quæ habentur Luc. 6. habeantur etiam Matth. 5 & 6. vbi Christus se præ- cepta dare satis indicauit, cum exorsus est: Nisi abandæ- derit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum non intrabitis in regnum cælorum. Ad hæc in cap. Quia in omnib. & in Cap. Super eo. De vsuris habetur quod v- surarum crimen, vtriusque Testamenti pagina detestetur. At locus in eam sententiam ex nouo Testamento accom- modatior vix afferri potest, quam is, de quo agimus. Nec dici potest cum Soto, haberi præceptum. Non furum fa- cies: quia cum id præceptum sit legis naturæ, ac tam vete-

ris, quam non Testamenti, Pontifex dixisset potius, vsuram prohiberi lege naturali, & diuina, quam vtiusque Testamenti pagina. Sed quidquid de eo sit, ex cap. Consultuit, De vsuris, & ex Concil. Lateranen. sub Leone X. sess. 10. in primo decreto, quod est de montib. pietatis, habetur expresse, dictis verbis prohibita esse vsura. Accedit quod si verba illa Christi Luc. v. decimo, Quod superest, date eleemosynam] censeantur continere præceptum de eleemosyna, per quam sine retributione subueniatur necessitati proximi: pari ac etiam maiori ratione censeari debeant illa [Mutuum date] continere præceptum mutuandi, seu proximi necessitatem subleuandi, expectata retributione, seu retributione ad æqualitatem eius quod datum fuerit mutuo.

Veruntamen quia istiusmodi præcepta sunt affirmatiua, ideoque obligatio eorum non est pro omni, sed tantum pro aliquo tempore, sit vt pro circumstantiarum varietate, mutuum dare sit aliquando consilij tantum; & aliquando præcepti: sicut & dare eleemosynam. Ad quod diuindicandum considerandi sunt tres gradus. Primus est, quando proximus petens mutuum, non eget magnopere, & ille à quo petit, nequit mutuo dare sine suo incommodo. In quo casu consilium tantum est, non autem præceptum, nec dare mutuo, vt debeat quis esse contentus receptione primaria fortis. Namque tunc licet mutuanti aliquid vltra fortem exigere ratione interesse, seu incommoditatis quam patitur ex mutuo. Secundus gradus est, quando proximus petens mutuum, est in necessitate, non tamen graui, & ille à quo petit, potest dare illud sine suo incommodo: in eoq; casu mutuum dare, præceptum est charitatis, exigentis vniuersæ, vt bonū proximi eligatur, quando ipsum non obest nostro proprio. Ad quod facit illud I. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei in eo manet? Quamquam tale peccatum non videtur censendum mortale, nisi proximus graue detrimentum ex eo patiatur, aut is constitutus sit in graui, vel in extrema necessitate. Qua de re latius Conradus in citata quaest. 19. Tertius gradus est, quando is à quo mutuum petitur, non solum proximo necessitate patienti non subuenit ex charitate, cum possit sine suo incommodo: sed etiam lucrum ab eodem inuito extorquet, quod peccatum est non tantum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, capiendo alienum nullo iure sibi debitum: atque adeo vsuram committendo.

QVÆSTIO IV.

Quenam obligatio & actio oriatur ex mutuo.

174. **E**X parte mutuantis, tres obligationes oriuntur ex mutuo. Prima est, qua mutuans teneatur ad refarciendum damnum securum, si sciens mutuauerit rem vitiosam. Secunda est, qua mutuans non potest iure mutuum repetere ante illius consumptionem. Ea enim est natura mutui, vt detur & accipiatur ad subueniendum alterius indigentia. Quamquam si solutioni mutui non esset præfixus terminus, posset statim repeti superueniente causa iusta, quæ ad id cogat: prout attigit Molina de iur. & iure tra. 2. disp. 259. §. Quando solutio: vt si accideret casus in quo mutuator necessitate premeretur ac mutuarius. Sibi enim prius, quam alteri potest consulere, iuxta illud: Caritas incipit à seipso. Tertia obligatio est, qua ex communi Doctorum sententia, teste Petro à Nauar. lib. 3. de rest. cap. 2. nu. 252. mutuans teneatur relinquere mutuatarium liberum, vt mutuum reddat quamprimū soluerit: obligare enim ipsum, vt rem, quæ modo paruo pretio venit, non reddat nisi tempore, quo plus æstimabitur, manifestam continet iniustitiam; tam quia sic facit illum tantummodo rei suæ custodem, quam quia cogit ipsum, vt non nisi cum sumpta possit eam restituere.

Ex parte mutuatarij vero oriuntur ex mutuo quatuor obligationes. Prima est, qua teneatur tempore constituto, seu intra terminum præfixum restituere mutuum; siq; nō faciat, teneatur ad omnia damna quæ moram sequuta fuerint, mutuanti: itemq; ad id, quod ipse forte insumpsit in repetitione talis debiti. Ratio est, quia per talem iniu-

stam dilationem, causa est mutuanti talium damnorum, quæ proinde in conscientia tenetur refarcire, nulla expectata Iudicis sententia, vt Molina habet in præcedenti paragrapho citatis aliquot legib. ciuilib. Secunda obligatio est, qua tenetur restituere rem eiusdem generis; nō per triticum pro tritico, panem pro pane, pecuniā pro pecuniā, ex lege Mutuum, ff. De reb. cred. Vnde ex glossa ibid. si mutuo accepi pecuniā, nō possum reddere frumentum: nec contra reddere pecuniā, si mutuo accepi frumentum: nisi in id mutuatō consentiat. Quamquam mutuatarius in casu quo frumentum non haberet, nec emere posset, censendus est quoad forum conscientia, satisfacere reddendo pecuniā æquiualentem. Tertia est, qua tenetur mutuum reddere in re quæ in substantia, quantitate, & qualitate sit æque bona, ac fuit res mutuata; ex lege Cum quid, ff. De reb. cred. vbi aduerte cum qui mutuo accepi pecuniā auream vel argenteam, posse quidem satisfacere sue obligationi soluendo in pecuniā ærea, vel alia minuta secundum eandem æstimationem (cuius in pecuniis ratio per se habetur, materia vero tantum ex accidente) tamen mutuanti pecuniā auream, vel argenteam, posse pactum ponere, vt mutuum sibi reddatur in eadem pecuniā, habente aliqua commoda, quæ mutans non tenetur remittere; sicut ænea, & minuta pecuniā habet incommoda, à quibus idem potest sibi cauere: non tamen pacisci cum æneam, & minutam mutuo dari, vt sibi pro ea reddatur aurea, vel argentea: quia esset pactum de reddendo mutuo in re meliori, & commodiori, quod est onus pretio æstimabile; ex quo pactum redderetur vsurarium. Quarta mutuatarij obligatio est, qua tenetur mutuum reddere, quantumcumque res mutuata perierit casu fortuito. Nam cum dominium rei per mutuum transferit in ipsum, omne eiusdem rei periculum pertinet ad ipsum.

ACTIO oriens ex mutuo est, qua repetimus quod mutuo damus: dicitur; in iure conditio certi, quando in iudicio certū quid petimus: itaut appareat quid, quantum, & quale sit id, quod nobis debetur; ex lege Certum est, ff. De reb. cred. vt si quis perat 10. amphoras vini Rhodij optū. Ad intelligendum autem cui, & quando talis actio competat, Iuris periti duplex mutuum distinguunt, vnum naturale, cum tibi numero te ipsa pecuniā meam, vel aliam rem tibi do mutuo in pondere, vel mensura consistentem: alterum vero ciuile, quod iuris ciuilibus fictione actionem dat ei, qui reuera non dedit mutuo, vt fit in sequent. casibus.

Primus est, cum filius familias pecuniā quam acquisiuit patri, mutuo dedit alicui: talis enim mutuatarius obligatur patri ratione mutui, etsi pater nihil mutuo dederit. Secundus est, cum quis apud alium 100. nummos aureos deposuit, & postea permisit vt depositarius iis vteretur: tunc enim ius ciuile fingit numerationem mutui præcessisse, licet non præcesserit; datq; creditor actionem mutui in debitorem; lege Certi conditio, §. fin. De reb. creditis. Tertius est, cum res aliqua non consistens in numero, pondere, vel mensura; vt vestis datur alicui vt utatur pretio, quo æstimatur: tunc enim licet mutuum non sit reuera, iuris tamen ciuilibus fictione pro tali habetur, iuxta legem Si pro mutua pecuniā. Cod. si certum petatur. Quartus est, cum mutuum datur alicui, qui est in potestate alterius, vt filio familias, aut seruo. Iuris enim ciuilibus fictione censetur datum esse ei in cuius est potestate; si eius iussu, aut voluntate datum sit: vel in rem, aut vtilitatem ipsius veram fuerit. Et per consequens in ipsum, vt in debitorem, acquiritur actio. Quintus est ex lege Singularis, ff. De reb. creditis, cum petenti mutuum à me. iubeo debitori dare illi pecuniā mihi debitam, aut ipsi debitori pecuniā quam ex alia causa, vt ex vendito, vel locato mihi debet, permitto vt habeat titulum mutui, tunc enim actio mutui datur, etsi non præcesserit pecuniæ numeratio. Sextus est, ex lege Si furioso, & ex lege, Nam & si fur, ff. De reb. cred. cum à furioso, vel ab alio qui alienare potuit, vt à fure, pecuniā quis acceperit, etsi enim ea dū consumpta non est, non fiat accipientis, sicut fit in mutuo, postquam tamen is illam consumpsit, iudicatur quasi mutuo accepisse: ideoque actio mutui in eum datur.

176. CÆTERVM tam obligationi, quam actioni ex mutuo obstitunt eam infirmando; tum priuilegium Ecclesiæ; aliorumque locorum priorum, vt *hospitium*, quo per Authenticam, Hoc ius porrectum, De sacrosanctis Ecclesiis (relata tam decima quæst. 2. sub initium cap. 2.) non tenentur soluere mutuum acceptum, nisi mutuans probet, illud fuisse conuersum in ipsorum vtilitatem. Tum aliud simile priuilegium, quo idem conceditur Ciuitati aut oppido per legem Ciuitatis, ff. Si certum petatur. Tum etiam aliud non abimile minorum, tutorem aut curatorem habentium: quo si idem tutor, aut curator aliquid nomine ipsorum mutuo accipiat, non tenentur soluere illud, nisi creditor probet conuersum fuisse in eorum vtilitatem. Id quod colligitur ex lege 3. Cod. Quando ex facto tutoris; & a Doctoribus communiter tenetur, vt notat Molina de iust. & iur. tract. 2. disput. 300. sub finem.

177. CIRCA quæ priuilegia, tanquam habentia locum in conscientia, notare oportet primo, in vtilitatem siue Ecclesiæ, siue Ciuitatis, siue minoris in re proposita dici in sumptum, cum tantum dem de rebus illius in summi debuisset, nisi tale mutuum in sumptum esset. Ita habetur ex lege In pupillo, ff. De solutionib. Et ratio est, quia in eo inuenitur locupletior, quando quidem de suo habet adhuc, quod alioqui non haberet. Secundo eiusmodi priuilegium non liberat ab obligatione soluendi, si mutuum rationabiliter in sumptum sit in eo, quod prudenter iudicabatur cedere in mutuatarij vtilitatem: sed ex aliqua inopinata circumstantia, aut fortuito euentu, non cessat. Hoc probatur à pari, quia iuxta legem. Sed an vltro §. Is autem, ff. De negotijs gestis, administratori bonorum Ecclesiæ in euentu inopinato, quo res ab eo gesta male cessit, competit actio negotiorum gestorum aduersus Ecclesiam ipsam, vt persoluat sibi, quod prudenter in sumptum in eadem re. Quare & mutuatarij competet pariter actio aduersus eandem, vt soluat sibi mutuum, quod minister ipsius prudenter & accepit, & in sumptum.

178. Tertio, notare oportet doctrinam quam habet Molina in citata disput. 300. de memorato priuilegio Ecclesiæ, fieri posse, vt mutuo datum Ecclesiæ, acciperit, vel Prælati, simul cum Capitulo, vel solus Prælati, vel aliquis alius administrationi bonorum eiusdem Ecclesiæ deputatus. Atque si acciperit Prælati simul cum Capitulo & ad solutionem necessaria sit alienatio bonorum immobilium, aut mobilium pretiosorum, quæ seruando seruari possunt, locum habet priuilegium memoratum, ex quo eiusmodi bona non debent ad eam solutionem alienari, nisi constet mutuum susceptum, & consumptum fuisse in Ecclesiæ vtilitatem. Et ratio est, quod talia bona alienari nequeant absque necessitate, manifesta ve Ecclesiæ vtilitate, ex Cap. Sine exceptione 12. quæst. 2. Quæ ratio, quia non habet locum in similibus bonis Ciuitatis, fit vt si huius concilium, aliquid mutuo accipiat, mutuans non teneatur probare, ipsum conuersum esse in vtilitatem Ciuitatis. Itaut hæc teneatur illud soluere, etiam cum bonorum suorum immobilium, aut pretiosorum alienatione. Sic ex Bartolo & Panormi. habet ibid. Molina in §. Hac autem.

In frequenti addens; quod si à Prælati simul & Capitulo acceptum mutuo, possit solui ex redditibus & aliis bonis mobilibus Ecclesiæ, non esse necessarium, vt mutuator probet, illud conuersum esse in Ecclesiæ vtilitatem. Ratio est, quia libera talium bonorum administratio competit Prælati & Capitulo. Nec ad eorum alienationem necessarium est, vt fiat ad euentum Ecclesiæ vtilitatem. Idem iudicium est, si solus Prælati acciperit mutuum, cum & ipse habeat liberam administrationem eorundem bonorum, non minus quam haberet alius ab ipso de consensu Capituli administrator constitutus. De cuius mutuo accepto in sua administratione, obligari Ecclesiam, cuius administrator est, habetur ex Cap. Quod quibusdā, de fidelibus. Quia vero Ciuitatis rector non habet tam liberam bonorum eiusdem mobilium administrationem, fit vt eiusdem Ciuitatis conuentus possit resistere solutioni mutui quod accepit, nisi probetur illud conuersum fuisse in communem vtilitatem. Pro quo facit lex Ciuitatis, ff. Si certum petatur.

Valerij par. III. Tom. 2.

Denique cum particularis deputatus Ecclesiæ administrationi aliquid mutuo accipit nomine eiusdem; illud soluere debet, dummodo ipsum non excedat summam, ipsi deputato ab Ecclesiæ, id est, à Prælati & Capitulo taxatam, quam debeat mutuo accipere: ad cuius summæ excessum, nec ad alium quem committeret, si neque esset eidem taxatum, Ecclesia non tenetur, nisi quantum conuersum esset in ipsius vtilitatem; ex citato Cap. Quod quibusdā. Vnde creditori incumbet probare, illud quod repetit, esse cum suo excessu conuersum in illius vtilitatem.

QVÆSTIO VLTIMA.

Quid respondendum sit ad quedam dubia quæ de Mutuo mouentur.

179. PRIMVM DVBIVM EST. An quando post datum mutuum, æstimatio pecuniæ crescit autoritate Principis, aut Reip. illud reddendum sit secundum æstimationem quam pecunia habet tempore solutionis, an secundum eam quæ habet tempore mutationis? Ad quod Sotus lib. 5. de iust. & iure quæst. 1. art. 2. ante solutionem argumentorum, respondet: pecuniam esse reddendam secundum æstimationem quam habuit tempore mutationis; quæ eadem est sententia Medinæ in Cod. de reb. restit. quæst. vlt. §. Est itaque. Angelus veto in verbo Solutio, §. 2. & Sylu. eodem verbo quæst. 2. & in verbo vsura 1. quæst. 14. cum alijs, quos ipsi referunt, existimant soluendum esse huiusmodi mutuum secundum æstimationem pecuniæ in tempore solutionis.

Quod probabilius est, vt patet, quando pecunia aurea vel argentea mutuata fuerit cum pacto, vt aurea vel argentea restituatur; faciendaq; est restitutio in ærea minuta; pecunia: eo quod mutuatarius aliter soluere nequeat: tunc enim dubitari non potest quin solutio fieri debeat secundum æstimationem quam aurea vel argentea habet tempore quo soluitur: & multo magis quando mutuata est pecunia aurea vel argentea cum pacto, vt reddatur minuta secundum æstimationem, quam pecunia ipsa aurea vel argentea habebit quo tempore soluetur. Idem vero, cum eiusmodi mutuum pecuniarum fuerit factum simpliciter sine vilo pacto, vt plerumque fit, probatur procedere: quia naturalis æquitas postulat, vt ex meo beneficio non patiar detrimentum: sed tam bonum in substantia & internis accidentibus accipiam, quam mutuo dedi: ac proinde cum soluitur pecunia aurea vel argentea mutuata, solutio ita fieri debet, vt nihil minus habeam, quam si mutuo non dedissem. Ad quod opus est, vt vel similis pecunia mihi restituatur; vel tantundem alterius, quantum sufficit ad similem mihi comparandam: quod est tantum restitui debere, quantum mutuata pecunia tempore solutionis valeret. De qua re videri possunt plura apud Covarruiam in collatione veterum numismatum cap. 7. in fine.

Consuerim autem sententiam Soti procedere in contractibus alijs à mutuo, & in penis pecuniarijs lege statutis, quando non fuerit expressum, vt solueretur pecunia talis materiæ, vel formæ: quia in venditione, censu, tributo, & cæteris contractibus, vel in lego penali, pecunia attenditur secundum valorem. Quare obligatio est reddendi valorem quem ea tempore contractus habebat, cum valor ipse attenderetur.

180. SECUNDVM DVBIVM EST. Ad licitum sit mutuo dare pecuniam rusticis, quam soluat in frumento, vel vino, vel alio quocunque fructu terræ, secundum communem æstimationem, quam habebit tempore solutionis? Ad quod respondetur affirmatiue. Nam etsi talis contractus nomine mutui vulgo appelleretur, non est tamen vera mutuus, sed futuri fructus emptio anticipata solutione. Namque rusticus tunc vedit futuros terræ fructus, pretio per anticipationem accepto, licet sub nomine mutui; & cum pretium sit iustum, quia relinquitur taxandum secundum æstimationem communem futuri temporis in eo nulla est iniustitia. Neque rusticus ad vendendum suos fructus huic, & non alteri, manet obligatus ex mutuo, sed ex emptione, soluto pretio per anticipationem.

Kk 3

Vnde

Vnde sequitur visitam in ea re praxim non esse de se damnandam & illicitam.

181. TERTIVM DVBIVM EST. An sit mutuum, si dem tibi quinque oves, vel quinque vlnas panni, vt mihi totidem reddas? Ad quod respondendum est, non esse mutuum ex natura rei; quia non do rem, quæ ipso vsu consumatur: esse vero mutuum ex voluntate contrahentium, quia inter eos conuenit, vt perinde ac in mutuo, tot reddantur eiusdem generis, quot accepta fuerint: id quod sufficere potest ad fundandam aliquam vsuram rationem, ex Sylu. vsura primo. quest. 13. Quæri quoque potest, an sit mutuum, si tibi dederim mutuo pecuniam, & tu antequam ea vtereris, mihi eandem restituisti? Item, si dederim tibi pecuniam, vt tuo creditori eam dares pignori, vel certe vtereris ea, ad ostentationem & pompam? Ad quorū prius responderetur, tunc esse verum mutuum, quia solum ex accidenti factum est, vt pecunia eadem numero mihi restitueretur: cum ex vi contractus per me tecum initi, non eandem, sed aliam similem reddere obligatus esses. Ad posterius vero non esse tunc mutuum, sed commodatum, nam licet data sit pecunia: tamen ex vi contractus quo data est & accepta obligatio fuit restituendi eandem numero, prout fit in commodato.

182. QVARTVM DVBIVM EST. An si mutuo tibi dederim 10. caños vini, vel 10. modios tritici; & postea Principis vel Reipub. autoritate, eiusmodi mensuræ sint factæ minores, tenearis restituere secundum mensuram priorum, an secundam nouam? Respondendum est restituendum esse secundum mensuram priorem: quia ex vi mutui tantumdem restitui debet quantum acceptum est, quod non seruaretur restituendo secundum mensuras factas minores.

183. QVINTVM DVBIVM EST. An si pro tritico quod mutuauit tibi, non triticum, sed pecuniam restituas, debeas restituere secundum æstimationem, quam triticum ipsum habuit tempore mutationis, an secundam eam, quam habet tempore solutionis? Respondendum est, ex lege Vinum ff. De reb. creditis, restituere debere secundum eam quam habet tempore solutionis. Ratio est, quia ex vi contractus reddi debebat triticum. Ergo cum soluatur pecunia loco tritici, necesse est, vt tanta soluatur pecunia summa, quanti æstimatur triticum: cum ad hoc soluatur, vt mutuans possit, si velit, tantam tritici quantitatem emere quantam mutuauit. Pretij vero quod valuit tempore mutationis, non habetur ratio: quia ex mutui obligato tantum est reddendi æque bonum in substantia, & cæteris intrinsicis: pretium autem extrinsecum est rebus, adueniens ipsis ex hominum æstimatione. Et confirmatur, quia mille aurei quos quis habet in arca dum minor est æstimatio, si postea æstimatio fiat maior, manentes iidem omnino in se, mutantur in valore, qui proinde non promanat in eis ex ipsorum interna perfectione, sed eis extrinsecus aduenit, ex hominum scilicet noua æstimatione.

Ex quibus sequitur, quod si anno superiore tibi mutuo dederim triticum, tunc valens 10. aureos: nunc autem tantumdem habere possim pro quinque; sequitur, inquam, te satisfacere mihi, si quinque soluas, quando consentio solutionem mihi fieri in pecunia. Et è contrario, si dedi tibi valens tantum quinque, & tempore solutionis valet decem, si velis mihi soluere in pecunia, debes soluere decem; ex quibus possim, si velim, tantumdem tritici emere.

Si quæras, an æstimatio rei mutuata, vt tritici, sit tempore solutionis censenda tanta, quanta est in loco vbi mutuum soluitur, an quanti æstimatur triticum in loco vbi mutuum acceptum est? Respondetur, si initio inter contrahentes conuenit, vt mutuum certo loco redderetur, soluendum esse secundum eam æstimationem, quam in eodem loco tale triticum habet tempore solutionis. Si vero de loco nihil conuenierit, soluendam esse pecuniam, quanti æstimatur triticum in loco vbi receptum est, ex supra citata lege Vinum.

Si rursus quæras, an solui debeat quanti æstimatur triticum tempore quo redditur, an quanti æstimatur cum

reperitum est à mutuantem? Respondetur, in foro conscientie solui debere quanti æstimatur, cum mutuans petit triticum sibi debitum. Nam mutuatarius non soluens, incipit eo tempore esse in mora.

184. SEXTVM DVBIVM EST. In qua mensura, pondere, aut numero, mutui restitutio fieri debeat, quando pretium mutatum est. Exemplum sit, si mutuo dederim decem modios tritici, valentes singulos triginta asses, possumne nunc quindecim modios recipere in solutionem, quando singuli valent tantum viginti asses? Ad quod Sotus lib. 6. de iust. & iure quest. 1. art. 2. respondet: siue pretium maneat idem, siue diuersum, mutuum reddendum esse in eadem quantitate naturali, eiusdem qualitatis, atque bonitatis, cuius fuit datum: ita ut is qui decem accepit mutuo, teneatur tantum reddere decem eiusdem bonitatis. Quam responsionem Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 242. approbat. Petrus vero à Nauar. lib. 3. de re sit. cap. 2. nu. 251. & aliquot sequent. eam reicit, quia vt in cæteris contractibus, sic & in mutuo valor (cui non autem substantia rei, conuenit mensuram esse esselem) attendi debet, ad hoc, vt nulla iniustitia committatur, sed proportio seruetur reddendo æquale pro æquali. Sic enim licet vinum sit in æquale oleo in substantia, aut quantitate, si tamen æquale sit in valore, dum in solutionem non subito mutuatore datur, nulla iniustitia committitur. Potest vero committi, si accepta quantitate tritici quindecim aureorum, patrem in mensura & bonitate restituas, quando valet tantum decem aureos. Nam id perinde esse potest, ac si accepisset mutuo à me 15. aureis, quos potui ex meo tritico mihi conficere, tantum restituas decem. Quandoquidè non possum plures ex tritico restituito habere. Accedit quod ex cõmuni Doctorum cõsensu iniustus sit obligare mutuatarium, vt rem quæ modo paruo pretio venit, non reddat nisi tempore quo plus æstimabitur; quæ iniustitia non cõtingeret, si in mutuo, ex substantia rei mutuata, non autè ex illius valore, attendenda esset æqualitas: quia ex eo, quod valor rei augetur, nõ desinit esse æqualitas in substantia.

Pro resolutione dicendum est. Primum, si tempus non statuat solutioni faciendæ in eadem specie, mutuatorem posse exigere mutuum, quando frumentum, oleum, vinum, numisma, &c. videt plus valere, nisi mutuatarium prius soluere volentem impedierit. Ratio est, quia tale damnum mutuatarius ipse sibi imputare debet, quod ante non soluerit, cum id liberum ei esset. Quæ tamen in re si non contra iustitiam peccator peccato cõuulsionis, at certe contra liberalitatem, peccato auaritia; aut contra charitatem, peccato inhumanitatis peccari potest. Id quod ex circumstantiis, maxime personarum, & temporis, ac loci, erit diiudicandum.

Dicendum est secundo, si solutioni certum tempus statuat, & æque dubium sit, num triticum, vinum, oleum, aut aliud eiusmodi quod mutuo datur, plus, an vero minus valiturum sit tempore solutionis, quam æstimatur tempore mutationis; pactum fieri posse, vt tantumdem reddatur in eadem specie, pondere, vel mensura, quantum datur. Ratio est, quia nulla in eo committitur iniustitia, cum sicut mutuatarius exponit se periculo soluendi aliquid supra sortem, sic etiam mutuator exponat se pari periculo perdendi aliquid de sorte. Atque hac ratione procedere potest sententia Sotij in solutione mutui non esse habendam rationem pretij, sed substantiæ rei mutuata: vt scilicet tamen bona, in pari pondere, numero, vel mensura reddatur, quam accepta est, siue plus, siue minus valeat.

Dicendum est tertio, si frumentum, vinum, oleum, aut aliud eiusmodi cum mutuo datur, sciatur tempore solutionis futura plus valiturum, vt oportere distinctione. Etenim si mutuator tale suum frumentum, vinum, &c. erat seruaturus vsq; ad tempus illud quod solutioni præfiguratur, non peccat petendo, vt tantumdem frumeti, vini &c. sibi in eadem specie, paris bonitatis, & mensura reddatur: dummodo tamen mutuatario non tollat libertatem antea soluendi, si voluerit. Ratio est, quia nihil plus habet ex mutuo, quam sine eo habuisset. Si vero non erat seruaturus, vsuram committeret lucrum faciens ex mutuo, accipiendo incrementum pretij, tritici, vini, &c. quod alias non

CAPVT XI.

De Mutuo in ordine ad vsuram.

SVMMARIVM.

- 189 Mutuus ad conciliandam sibi mutuatarii amicitiam petens seam deducit in pactum, non committit vsuram.
- 190 Dando mutuum ad consequendum Ecclesiasticum beneficium, committit tum simoniam, tum etiam vsuram.
- 191 Quatenus vsurarium sit mutuum dare exigendo supra sortem aliquid alias deditum.
- 192 Quando tale quid censetur illicitum, etiamsi non sit vsurarium.
- 193 Non est vsurarium mutuo dare, ad redimendam vexationem iniustam.
- 194 Est autem dare ad redimendam vexationem iniustam.
- 195 Quod verum est, etiam quoad poenam quae non debetur ante Iudicis condemnationem.
- 196 De dubio, an vsura committatur, cum quis alicui mutuat cum pacto, vt sibi remuet: cuius pars affirmans est tenenda.
- 197 Quaratione possit nihilominus teneri pars negans.
- 198 Non esse illicitum dare mutuo pecuniam, adiecto pacto, vt mutuatarius alium contractum statim celebret.
- 199 In quo tamen cauendum est, ne mutuatarius damnificetur, ac ne scandalum generetur.
- 200 Vsurarium est mutuum, quod datur adiecto pacto, vt mutuatarius teneatur venire ad molendum in mutuatoris molendino, &c.
- 201 Taliter mutuans, quatenus teneatur ad restitutionem.
- 202 Vsura committitur dando mutuo Principi, adiecto pacto, quod concedet ei officium aliquod temporale.
- 203 Quatenus teneatur mutuans dimittere officium tali modo acceptum.
- 204 Vsurarium est mutuo sub pignore cum pacto, quod fructus ex illis percepti, interim dum solutio non fit, cedant in commodam mutuanti.
- 205 Obligatio ad restitutionem inde sequens.
- 206 Explicatio dubii, an qui dicuntur montes pietatis sint liberi ab omni vsura.
- 207 Sententia dicentium, se liberos, est tenenda, & cur.
- 208 Solutio rationum in contrarium, cum aliquot additionibus.
- 209 Duo dubia de cumulo qui in subsidium pauperum ex contributionibus civium constituitur.
- 210 Quatenus vsurarius sit, vel non sit contractus illo quo Principi, aut Reip. mutuo datur ea lege, vt aliquid ex illius redditibus accipitur quotannis.
- 211 Quando vsurarius sit, aut non sit contractus assicurationis a mutuatario celebratus cum mutuatore.
- 212 Quomodo intelligendum sit Cap. Nauiganti, De vsuris.

VSVRA peccatum in mutuo tantum per se contingere, & in ceteris contractibus non nisi ratione mutui, satis constat ex precedenti lib. 23. cap. 4. & aliquot sequentibus. Vnde etiam sufficienter intelligitur generalis ratio iudicandi, quando in eodem illa contingat: sed quia descendendo ad particularia, tale quid peculiariter habet difficultatem in nonnullis casibus; non est abs re hic ei occurrere aliquot dubiorum explicatione.

DVBIUM Igitur PRIMVM EST. An si quis alteri ad hoc mutuet, vt sibi sit amicus, mutuum sit vsurarium? Ad quod respondendum est negatiue: quoniam amicitia non est pecunia aestimabilis, quemadmodum esse requireretur ad rationem vsurae, iuxta ea quae circa illius definitionem dicta sunt in memorato cap. 4. Atque Doctores communiter ita tenent, & satis expresse indicauit D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. Neque refert quod (vt in comment. De vsuris, n. 6. & in Enchir. cap. 17. n. 207. Nauar. habet) omnis vir probus bonorum amicitiam pluris, quam aliquam pecuniae quantitatem aestimaret, imo illam pretio emeret. Sciendum enim est, non ideo negatiue amicitiam pecunia aestimabilem esse, quod non sit pretiosior quam pecunia; sed quod suapte natura, nec vendatur, nec ematur, consistatque in voluntate, quae non cogitur, sed libero suo arbitrio, prout libuerit, affectum eiusmodi elicit, aut coherbet.

non erat percepturus. Est enim communis Doctorum sententia, vt etiam tradit. Petrus a Nauar. loco citato num. 264. quod vsura committatur, siue pecuniam, siue valorem quemcumque pecunia aestimabilem accipiendo causa mutui: nec ab eo peccato excusetur, qui in mutuo, rem pretij maioris, quam dedit, exigit ex obligatione. Secus vero, si ex amicitia tantum, vt in sequen. cap. exponetur. Haec ita docent Med. in Cod. De rebus restit. q. 1. ff. 38. §. Est itaque Angelus vsura 1. §. 36. Sylu. eodem verbo, quest. 14. Couar. lib. 2. variarum resol. cap. 3. num. 6. sub finem: ad quos Petrus a Nauar. in praeced. n. 262. praeter Palud. & Scotum, adiungit Nauarum, tanquam libimet contrarium in eod. cap. 17. num. 219. subscribentem sententiam Angeli.

SEPTIMVM DVBIVM EST. An frumentum, vinum, &c. quando carius est, licite possim aestimatum pretio currente, mutuare Caio, reddendum iuxta idem pretium? Ad quod respondendum est affirmatiue ex Sylu. in sequenti quest. 16. imo ex omnium mente ad Cap. In ciuitate, De vsuris, prout habet Nauar. in sequenti num. 225. Et ratio est, quia tunc est venditio frumenti, vini, &c. pro pretio currente: facta gratia mutuatario, vt possit solutionem differre. Aduerte vero, quod et licet contra contractu venditionis, frumentum, vinum, &c. cum timeatur minus valiturum, dare aliter soluendum iuxta pretium praesens; non licere tamen contractu mutui, qui vsurarius est, quando res aliqua traditur cum obligatione restituendi aliam maioris pretij, siue sit similis in substantia, & quantitate, siue no: quod bene notat Petrus a Nauar. in praecedenti n. 258.

OCTAVVM DVBIVM EST. An liceat frumentum, oleum, aut aliud eiusmodi vetus, mutuare, vt nouum reddatur: Ad quod respondendum est distinctione. Nam qui frumentum, vel oleum, &c. certo, aut probabiliter nouit futurum melius, & maioris pretij, committit vsuram taliter mutuando; maxime, si mutuatario tollens libertatem soluendi quando voluerit, ipsam obliget restituere nouum. Si autem mutuet, ne suum frumentum, vel oleum corrumpatur, & tale tanti nunc aestimetur, quanti aestimabitur nouum tempore solutionis, nullam committit vsuram. Ita docent Angelus vsura 1. §. 74. & Sylu. eodem verbo quest. 17. Nauar. in Enchir. cap. 17. n. 224. Sotus in 6. De iust. & iure quest. 1. art. 2. Ratio autem est, quod in priori casu lucrum accipitur, non item in posteriori. Quod enim mutuator in eo videri damnum corruptionis sui frumenti, id sit sine iniuria mutuatarij, qui non compellitur plus reddere quam accipiat, perinde ac si id ipsum factum esset sine iniuria emptoris, cui illud iusto pretio venditum fuerit. Quinimo, vt ibidem addit Nauar. non esset vsura, si frumentum quod statim venditurus eras mutues exigendo lucrum, quod es percepturus ex venditione; siquidem frumentum bonum verosimiliter minus valiturum est, quam valuerit ipsum vetus. Id enim non est plus exigere ratione mutui; sed ratione lucri cessantis, quod licitum est per tradita in praeced. lib. 23. cap. 8.

VLTIMVM DVBIVM EST. An si Titius habeat pecuniam, quam timet in futurum minus valituram, eo quod certo, aut probabiliter credat eius aestimatione minuentam lege Principis, aut Comunitatis statuto, an inquam possit licite eam mutuare Caio, reddendam in eo pretio quo tunc aestimatur: Ad quod respondendum est, non posse, si pecuniam ipsam erat seruaturus vsque ad tempus talis diminutionis; quia vsuram committeret faciendolum cum ex mutuo, seu plus habendo ratione mutui, quam sine eo habuisset. Si vero erat statim eam deo consumpturus antequam pretium minueretur, potest pretium currente tempore mutuationis exigere, ratione damni, quod alioqui ex mutuatione ipsa sibi emergeret. Nec refert quod seruata non esset tanti valitura. Nam possum mutuare pecuniam aequali pretio reddendam, quantumcumque esset alioqui apud me peritura: sicut possum iusto pretio rem meam vendere, quam certo scio, apud me manentem a latronibus surripiendam. Nam quamuis sperare non liceat lucrum ex mutuo, licet tamen vitare damnum, dummodo sine damno alterius fiat. Ita docent in verbo vsura 1. Angelus §. 76. & Sylu. quest. 15. ac Tabiena quest. 9.

INAL
ACIS
P. 11
V

189.